

SPIONS

Ötvenhatodik rész

NAJMÁNYI LÁSZLÓ: Home, sweet home, 03. 2015, digitális kollázs

Home, sweet home › Hello again, Szabad Világ

I'M A MEMBER OF A BAND / OF A ROCK'N'ROLL BAND
AND IN THE WHOLE FUCKING WORLD / I'M THE GREATEST

I'M A MEMBER OF A LAND / OF A ROCK'N'ROLL LAND
AND I'M OUT TO CONQUER / EVERY NATION

I'M A MEMBER OF A HAND / OF A ROCK'N'ROLL HAND
AND WILL NEVER SURRENDER / TO PURE REASON
(...)"

SPIONS: I'M A MEMBER'

1979. május 15-én, kedden reggel vonattal indultam Párizsba. A francia ismerősöm, akire műegyetemi diplomámat, a színházi munkáimról szóló kritikák és a SPIONS-szal kapcsolatos naplójegyzeteim fényképeit tartalmazó fotónegatívjaimat, és fotó-performansz munkáim képeit bíztam, a biztonság kedvéért egy másik vagonban utazott. Tartottam attól, hogy bőröndjeim tartalma gyanús lesz a határőrizeti szerveknek, hiszen a nagyobbik bőröndbe csomagoltam a lengyel gyártmányú Unitra ZRK M531S sztereó kazettás magnómat, két görögdiinnye nagyságú, narancsszínű, BEAG HOX-55 – se mély, se magas – gömbhangszórómat, és a saját zenéimet, valamint kedvenceim felvételeit hordozó kazettákat, míg a másik bőröndben, kevés ruhaneműm alatt rajzeszközöim, festőszerszámaim lapultak. Hegyeshalomra érve vicsgörgő farkaskutyákat vezető, géppisztolyos határőrök vizsgálták át a vonatot. Elkérték, és komor arccal ellenőrizték az útleveleket, miközben kutyáik az utasok lába között, az ülések alá szimatoltak. Láttam, ahogy a pribékek egy hosszúhajú srácot szedtek le az egyik vagonból, a nyugati turisták szeme látára már a peronon verni kezdték gumibotjaikkal, majd a hajánál fogva berángatták az őrszobára. Néma csend lett a kupéban. Az addig vidáman trécselő fiatal amerikai útítársaim megdöbbenve figyelték a jelenetet. A határőröket vámosok követték. Ők is elkérték az útleveleket, és az egyik amerikai diáklány hátizsákját kipakoltatták az ülésre. Merev arccal, egyenként tapogatták végig, adták át egymásnak a zoknikat, bugyikat, melltartókat. Látszott rajtuk, hogy legszívesebben meg is szagolnák az alsóneműket. A lány elfehéredve, remegő szájjal tűrte a megaláztatást. „Na, visszarakhatja!”, mondta neki a kutatást irányító közeg. Amikor hozzám ért az egyik kövér, vastagnyakú, hurkaujú vámos, az útlevelemet lapozva váratlanul elvigyorodott. „Aztán jól eldugtuk a valutát, Najmányi úr?”, kérdezte cinkos hangszíjjal. Meghült bennem a vér. Jól eldugtam ugyan a pénzt, de ha alaposan átvizsgálják a bőröndjeimet, biztosan megtalálják, gondoltam. A vámos cinkos

1 Részlet. Szöveg: Anton Ello, 1977

mosollyal visszaadta az útlevelemet. „Na, akkor érezzük jól magunkat nyugaton a dugivalután!”, mondta, aztán tisztelgett, és anélkül, hogy kinyitatták volna a bőröndjeimet, elhagyták a kupét. Megkésétt reakcióként kivert a hideg verejték. Miután elindult a vonat, rágyújtottam egy *Dannemann Brasil* cigarillóra, Hajjas Tibor magyar király búcsúajándékára. Körbekínáltam a dobozt. Az amerikai diákokból kitört a felszabadult nevetés. Valamennyien rágyújtottak, a lányok köhögtek kicsit a füsttől. Egyikük dobozos kólákat² vett ki a hátitáskájából és szétesztotta őket. „Home, sweet home!”, kiáltotta. Átértünk Ausztriába. Láttam az ablakon át a távolodó kettős szögesdrót kerítést, az utolsó őrtornyot, alatta a farkaskutyákat, rajta a gépfegyveres őroket. Kipattintottam a kólásdobozt és inni kezdtem a szabadság italát. A gigadózis foszforsav³ mellett nagyjából tíz teáskanálnyi cukor, az egy napra javasolt maximális cukormennyiség jutott a szervezetembe tíz perc alatt. Csak azért nem hánytam azonnal a cukor-túladagolástól, mert a foszforsav megakadályozott ebben.⁴ Húsz perc után, mintha inzulinrobbanás történt volna a testemben, már az egekben volt a vércukorszintem. Reakcióképpen a májam úgy döntött, hogy a cukor nagy részét zsírrá alakítja.⁵ Volt elég alapanyaga, keményen kellett dolgoznia. Ráadásul a szabadság italába („Üres az élet Coca Cola nélkül”⁶) kevert nagymennyiségű cukor fokozta az esélyt a szív és érrendszeri betegségek kialakulására. A nagymennyiségű cukor-bevitel fokozza az ilyen betegségek kialakulásában főszerepet játszó *lipoproteinek (koleszterin), trigliceridek* (a glicerinnel zsírsavakkal alkotott háromszoros észterei) és az ízületi problémák – például a The Rolling Stones gitáros-zeneszerzője ujjait eltorzító köszvény⁷ (*Arthritis urica*) – fő felelőse, a húsfogyasztás következtében is gyártódó,⁸ vízben nem oldódó *húgsav (7,9-dihidro-1H-purin-2,6,8(3H)-trion; 2,6,8-trioxipurin)* termelését

2 Dobozos kólákat, söröket nem árultak abban az időben Magyarországon. Dobozaik státusszimbólumoknak számítottak.

3 A húskokban és sajtokban is megtalálható foszforsav a legerősebb savak egyike, az üveget is homályosra marta. El lehet képzelni, mit tesz a nyelőcső (*esophagus*) és a gyomor falával, illetve a belekkel. Ha valaki kíváncsi a kólában lévő foszforsav erejére, töltsön pohárba néhány decit a remek ízű üdítőből, és dobjon bele vörös húst. Reggelre fehér lesz.

4 Kimber L. Stanhope, BS, MS, PhD, az University of California táplálkozástannal foglalkozó biológusa, akinek fő szakterülete az emberi test cukorbevitelre adott reakciójának vizsgálata, nem ért velem egyet ebben a kérdésben. Állítása szerint ő és munkatársai alanyok százait vizsgálták meg, akik tíz kanálnál jóval több cukrot ettek meg – igaz, foszforsav adagolása nélkül –, de egyikük sem hányt, s arra sem emlékszik, hogy bármelyikük rosszullettől panaszkodott volna.

5 Ms. Stanhope szerint nem a hirtelen megnövekedett inzulin szint miatt gyárt cukorból zsírt a máj, hanem a nagy mennyiségű gyümölcscukor (*fruktóz*) okozza a bajt. Ezen lehet, de nem érdemes vitatkozni.

6 Amerikai reklám-szlogen az 1960-as évekből.

7 A húgsav egy része a porcokban rakódik le. Ha mennyisége a normálisnál nagyobb, kialakulhat a köszvény, amely az esetek nagy többségében (95%) férfiaknál, illetve a férfias alkatú nőknél jelentkezik. Mivel a húgsav nem oldódik vízben, kikkristályosodhat (*urátvesekő*) a vesében, károsíthatja azt.

8 A zöldségek közül a spárga, karfiol, spenót, gomba, zöldborsó, lencse, szárított borsó, bab, zabpehely, búzakorpa, búzacsera és a galagonya is tartalmaz húgsavat.

rendszerünkben. Férfi lévén a *lipid*⁹ lipoprotein szint kóros megemelkedése következtében kialakuló szív és érrendszeri betegségekre esetemben még nagyobb az esély, mint a szebbik, okosabb nem képviselőinél.

Mindezt persze nem tudtam még akkor. Mint ahogy azt sem, hogy a cukorsokktól lettem izgatott – pontosabban: izgága, mint egy sajtószínházi előadás az össze-vissza rohangálva ordító giccsszínészeivel, értelmezést zavaró szcenikai effektustömegeivel. Ahogy útitársaim, én is fészkelődni kezdtem a helyemen, fel-felálltam, szükségtelen mozdulatokat tettem. Aztán beütött a koffein¹⁰ is: kitágultak a pupilláink és válaszként arra, hogy májunk a vérbe is tolta a cukrot, megemelkedett a vérnyomásunk. Az egyik srác elkezdte a *Steppenwolf Born To Be Wild*¹¹ című számát énekelni: „Get your motor runnin' / Head out on the highway / Looking for adventure/In whatever comes our way... Born to be wild / Born to be wild...”. Valamennyien csatlakoztunk hozzá. A lányok felálltak és táncolni kezdték a hip-pik kigyótáncát.

Agyam *metabolikus* aktivitását (anyagcseréjét) lassító *adenozin-receptorait* (*P1 receptorok*) blokkolta a koffein, megszűnt az idegesség indukálta álmoságom. A kóla felpörgette rendszeremben a szürkeállományom örömközpontját a heroinhoz hasonlóan stimuláló *dopamin* (*neurotranszmitter*) termelést.¹² Aztán a foszforsav elkezdte megkötni testemben a magnéziumot és cinket, tovább bolondítva anyagcserémet. Vizeleési inger jelentkezett, kénytelen voltam a vagon végében könnyíteni magamon. A vizelettel együtt jelentős mennyiségű, a szervezetem működéséhez elengedhetetlenül szükséges magnézium, cink és sok más elem távozott belőlem. Egy órával a kóla benyelése után megütött a cukorkóma. Lomha és ingerlékeny lettem. A koffein folyamatosan vizelésre készített. Kénytelen voltam ötpercenként a vagon mocskos végéjébe látogatni, ahol ujjongva fogadott a mindent ellepő bacilustenyészet. Kiszáradtam, és csontjaim, fogaim sem lettek erősebbek.

A szabadság italának eltöltött mellékhatásaival¹³ érdemes számolni. Csak a létező szocializmus legvidámabb barakkjának másodszi elhagyása után néhány hónappal, nem kis mértékben Jean-Marie Salaun, a SPIONS első basszusgitárosa tanításainak köszönhetően kezdtem törődni ilyesmivel. Tőle hallottam először a bölcs mondást: „Az vagy, amit megeszel”. Bár megmondá az Úr: „Nem az a fontos, ami bemeleg a szádon, hanem az, ami kijön belőle”, a tokaszalonna-túlادagolásban kétszer mártírhálalt halt Posványosi Tepertős Kis Szent Penész óta azt is tudjuk, hogy nem te eszed az ételt, hanem az étel eszik téged.

A diákoktól megtudtam, hogy a wisconsini Állami Egyetem hallgatói. Tanulmányutat tettek néhány kelet-európai országban. Magyarország mellett jártak Csehszlovákiában, Bulgáriában, Romániában is. A legerősebb hatást a szófiai Dimitrov Mauzózeum,¹⁴ pontosabban annak tartalma, az 1949. július 2-án

9 A sejtthártya szerkezeti elemeiként térelválasztó szerepet játszó.

10 100 ml Coca-Cola 9,8 mg koffeint (1,3,7-Trimethylpurine-2,6-dione) tartalmaz, ugyanennyi presszókávában 50–175 mg koffein van.

11 Dal az 1967-ben, Torontóban alakult kanadai/amerikai együttes *Steppenwolf* című, bemutatkozó albumáról (US, ABC Dunhill, 1968). A szám az 1969-ben, Peter Fonda, Dennis Hopper és Jack Nicholson főszereplésével, Dennis Hopper rendezésében bemutatott *Easy Rider* című amerikai film betétdalaként vált világhírűvé. Az 1972-ben feloszlott *Steppenwolf* három alapítójával, John Kay énekessel, Goldy McJohn billentyűssel és Jerry Edmondton dobossal Ray Charles White kanadai fotóművész barátom közreműködése révén, 1981 tavaszán, a kanadai Torontóban (*Hogtown*) ismerkedtem meg. Bútorboltjuk volt az Eglinton sugárúton, a világ leghosszabb főutcája, az 56 km hosszú Yonge Street közelében.

12 Ezzel a diagnózissal Michael A. Taffe, PhD, az University of California professzora, a függőséget okozó rendellenességek neurobiológiáját vizsgáló bizottság (*Committee On The Neurobiology Of Addictive Disorders*) tagja nem ért egyet. Szerinte nem a koffein okozza, vagy fokozza a boldogsághormon túlermelődését, hanem csupán annak véráramba kerülését segíti. Vitánk még nem zárt le.

13 A kezdetben meglehetősen nagy mennyiségű (poharanként 9 mg) kokaint (*benzoil-ekgonin metilészter*) tartalmazó kólát a morfiumpfüggő John Stith Pemberton (1831–1888) amerikai gyógyszerész eredetileg az ópiumszármazékok alternatívájaként, fájdalomcsillapításra fejlesztette ki 1866-ban, a polgárháború idején. A kokain használata sokáig legális volt Európában és Amerikában. A kokainfüggő Sigmund Freud (1856–1939) 1884-ben publikált tanulmányában számos betegség gyógyítására alkalmas csodaszerként reklámozta. Az Amerikában egyre erősödő kokain-ellenes kampány hatására 1903-ban a Coca-Cola Company megszüntette a kokain használatát az üdítőben. A kóla természetes ízesítőinek összetétele (ahogy az Unicum esetében is) mindmáig üzleti titoknak számít.

14 A szófiai Szeptember 9. téren (az 1944. szeptember 9-i puccsal hatalomra jutott bolsevisták által átkeresztelt tér ma ismét régi, Bulgária első uralkodója tiszteletére kapott nevet, Plostad Knyaz Alekszandar I. – I. Sándor herceg tér – viseli), fehér márványból, neoklasszicista stílusban konstruált mauzózeumot Dimitrov halála napján, 1949. július 2.-án kezdték építeni, és hat nap alatt – mire a bolgár vezér holtteste visszatért a Szovjetunióból, ahol az általa megálmodott Balkáni Federáció tervét ellenző Sztálin parancsára valószínűleg megmérgezték – befejezték. Dimitrov múmiáját a bulgáriai rendszerváltás után, 1990 augusztusában lakoltatták ki a mauzóleumból. Az épületet – vad indulatokat felkorbácsoló, összenemzeti viták után – 1999-ben rombolták le. Az épület eltüntetése nem ment könnyen, mert olyan erőre tervezték, hogy kibíjon közvetlen atombomba találatot is. Az első két felrobbantási kísérlet alig okozott kárt a struk-

elhunyt Georgi Dimitrov Mihajlov bolsevista vezér drámaian megvilágított, bebalzsamozott holtteste tette rájuk. „Megnőttek a körmei, mint a Drakulának! A haja is!” kiabálták szörnyülködve, egymás szavába vágva. Ugyanakkor a lányok elismerően beszéltek a bolgár nők szőrös lábáról és büszke bajszviseletéről, ami szerintük fejlett szabadságérzetük megnyilvánulása. „It's Frida Kahlo country!”, sikította Alyson Green. Kérdéseimre kiderült, hogy a tragikus sorsú mexikói művésznőnek csak a bajsztát ismeri. Férjéről, az évente csak egyszer mosakodó, meggyőződéses kommunista Diego Rivera¹⁵ muralistáról tőlem hallott először. Miután elmeséltem, hogy Rivera *Man at the Crossroads* (Ember a keresztnél) című, a New York-i Rockefeller Center földszinti előcsarnokának falára festett monumentális képét a torony tulajdonosa, Nelson Aldrich Rockefeller (1908–1979), New York állam 49. kormányzója és későbbi amerikai alelnök utasítására 1934-ben, egyetlen éjszaka alatt lekaparták a falról, mert nem csak a kompart, vörös zászlós, jelmondatos moszkvai május elsejei felvonulás volt látható rajta, hanem egy jókora Lenin portré is, Alyson Green megígérte, hogy majd újra meglátogatja az épületet és megnézi a szegény murál helyét.

Miután megtudtam, hogy Alyson az Idaho állambeli Blaine megye Hailey nevű kisvárosban született, kértem, hogy beszéljen város híres szülöttjéről, a második világháború idején Olaszországban élő, az olasz fasizmus ügyét újságcikkeivel és rádióműsorával támogató Ezra Pound¹⁶ költőről. Alyson ugyan hallotta már Ezra Pound nevét, de *Canto*-it nem ismerte, és azt is tőlem tudta meg, hogy a költőt az Olaszországot elfoglaló amerikaiak 1945 májusában letartóztatták, és három hétre vasketrecbe zárták Pisa városa főterén. A város lakói rendszeresen rohadt paradicsommal és záptojásokkal dobálták meg és leköpdösték a ketrecbe zárt poétát. Miután visszaszállították Amerikába, 1945 novemberében hazaárulás vádjával bíróság elé állították. Az életfogytiglani börtönbüntetéstől ügyes ügyvédje, a pacifista Julien Davies Cornell mentette meg, aki elérte, hogy a bíróság elmebetegnek nyilvánítsa kliensét. Pound elmebetegségben töltötte a következő 12 évet, ahol elektro- és inzulinsokk kezelésben részesítettek, és homloklebenyének eltávolításától csak a költői munkásságát nagyra értékelő amerikai írók tiltakozása mentette meg.¹⁷ „Poor devil”, mondta

tűrában. Miután a harmadik robbantás is csak enyhe megdőlést eredményezett, végül a negyedszeri nekifutásra tudták felrobbantani. Bulgária lakosságának kétharmada szerető nosztalgiaival gondolt Dimitrovra, az általa bevezetett rendszerre, és ragaszkodott a mauzóleumhoz. Az épület megsemmisítését elrendelő jobbközép Kosztov-kormányt fasisztának, barbárnak, vandálnak bélyegezték.

15 Diego María de la Concepción Juan Nepomuceno Estanislao de la Rivera y Barrientos Acosta y Rodríguez (1886–1957).

16 Ezra Weston Loomis Pound (1885–1972).

17 Kezelése alatt a költő nem volt hajlandó zsidó hangzású neveket viselő pszichiáterekkel beszélni. Látogatóit a *Cion*

NAJMÁNYI LÁSZLÓ
Home, sweet home, 02, 11, 2015, digitális kollázs (a művész archívumából)

Alyson Green, akit láthatóan nem igazán érdekelt a városában született enigma története. Míg én beszéltem, ő barátja, Todd hasát és hónalját csiklandozta és többször belenyalt a srác fülébe.

Az amerikai diákoknak vegyes emlékeik voltak Magyarországról. Gyomormérgezés a velős pacaltól,¹⁸ amivel egyetemi vendéglátóik kedveskedtek nekik a bugaci kirándulás során. „Lefostam a vádlimat, de úgy vagyok vele, hogy ami nem öl meg, az megerősít”, mondta Todd nevetve, irigylésre méltó amerikai optimizmussal. Kirúgták őket egy étteremből, mert reklamáltak a meleg sör miatt, és mert láb-
körmöt találtak a finomfőzelékben. Tetszett viszont nekik a rengeteg Trabant, és különösen a háromkerekű, vászontetejű Velorexek, amiket 'Batmobil'-nak hívtak. Az 1960-as évek végén futó *Batman* televíziós sorozatban a főhős használt ilyen járművet, tudtam meg. A mondatok lefelé tendáló hangsúlyozása miatt először azt hitték, hogy a magyarok állandóan átkokat mondanak. Imádták és idézték Lugosi Béla angoljának angolszász fülek számára hátborzongató akcentusát. Dracula gróf utánozhatatlan alakítója volt az egyetlen magyar, akinek tudták a nevét. Kértem, hogy beszéljenek szülővárosukról. Egyikük, Kevin, vöröshajú, szeplős, testes srác, elmondta, hogy ő a Wisconsin állambeli Manitowoc városból származik, ahol az egyetemük is működik. A város neve a valaha a környéken élő *chippewa* indián törzs nyelvén a 'Nagy Szellem szállását' jelenti. „Van sörgyárunk, szeretjük a sört, a hamburgert és a fagyalaltot”, mondta, aztán elmesélte, hogy 1962-ben a szovjet Szputnyik 4. műhold jókora darabja zuhant a város egyik utcájára.¹⁹ Mielőtt visszaadták az útburkolatba fúródott roncsot a szovjeteknek, festett gipszmásolatot készítettek róla, amely most a helyi művészeti múzeumban látható. Aztán az én bemutatkozásomra került sor. Elmondtam, hogy a nevem Boris Popoff, és a Varsói Paktum első punk együttese, a SPIONS tagja vagyok. A KGB megbízásából titkos küldetésre indulok a szabad világba. A SPIONS feladata a nyugati

bölcseinek jegyzőkönyvei című, a 20. század elején, valószínűleg az orosz cári titkosrendőrség, az Okhrana sugalmazására írt, a világ meghódításának zsidó terveiről szóló hamisítvány olvasására biztatta. A futószalagot feltaláló amerikai autógyáros, Henry Ford (1863–1947) az 1920-as években *Protocols of the Elders of Zion* címmel, 500 ezer példányban kinyomtattatta és terjesztette Amerikában az antiszemizmust szító pamfletet.

¹⁸ Az amerikaiak nem esznek állati belsőségeket. Az ételre 'velopatzi' néven emlékező diákok tölem tudták meg, hogy mi volt a tányérjukon, mivel magyar egyetemi oktató kísérőik nem tudták nekik lefordítani a 'velő' (*marrow*) és 'pacal' (*tripe*) szavakat. Megtudva, hogy mit ettek, az egyik lány, Suzy elfehéredett és kirohant a vécébe hányni. A többiek kócosan nevetgéltek.

¹⁹ 1962. szeptember 5-én a héttónnás Szputnyik 4. (orosz nevén *Korabl-Szputnyik 1 – Műhold hajó 1*) 9,1 kg súlyú darabja csapódott be manitowoci North 8th Streeten. Az 1960. május 15-én, az emberi űrutazást lehetővé tévő Vosztok-program előkészítésének részeként fellőtt, ember formájú bábút tartalmazó műhold irányítórendszerének hibája miatt kontrollálhatatlanná vált. Előbb a tervezetnél jóval magasabb pályára állt, aztán lassan a Föld légkörébe süllyedt, ahol darabjaira robbant. Egy ilyen darab zuhant a wisconsini városra. A roncsról készített festett gipszmásolatot ma a helyi Rahr West Art Museum őrzi. Az esemény emlékére 2008 óta minden év szeptember 5-én Szputnyikfesztivált (*Sputnikfest*) rendeznek Manitowocban.

ifjúság erkölcsének megrontása. „Yeah! Punk!” és „Gabba Gabba Hey!”²⁰ kiáltották az amerikaiak, akik semmilyen élő nyelvhez nem hasonlító, erős akcentusom miatt valószínűleg keveset értettek abból, ami kijött a számból. Kérésükre előkerestem nagyobbik bőröndömből a SPIONS felvételeit tartalmazó kazettát. Láttam, hogy amikor levettem a csomagtartóról és kinyitottam az ülésre helyezett bőröndöt, a velem szemben ülő, Budapest óta Népsportot olvasó, aranykeretes szemüveget, barna öltönyt, barna nyloninget, barna nyakkendőt, szürke zoknit és fekete cipőt viselő, hátrafésült, ritkás barna hajú, bajszos férfi újságja fölött kipislantva próbálta leltározni a bőrönd tartalmát. Az illetőt három nappal később, amikor a párizsi Notre Dame katedrálissal szemköztí kávéház teraszán találkoztam a SPIONS frontemberével, újra láttam. A szomszédos asztalhoz ült le, és úgy tett, mintha a *Le Monde* aznapi számát olvasná. Amikor észrevette, hogy figyelem, sürgősen felállt, az asztalra dobta kávéja árát és elhagyta a teraszt. Egy perc sem telt el, helyére tweedzakós, sötétbarna nadrágot, szürke zoknit és barna kincstári cipőt viselő, barkós, őszes hajú kollégája ült, aki ugyanazt a *Le Monde* számot lapozgatta, miközben angol nyelven folytatott beszélgetésünket próbálta dekódolni.

Todd, Alyson Green barátja hordozható, RadioShack gyártmányú kazettás magnetofont vett elő hátizsákjából. Először a *Total CzechoSlovakia* című számot játszottam le

²⁰ A „Gabba Gabba Hey!” a Ramones amerikai punkegyüttes *Pinhead* című számának szlogenje (*catchphrase*). „Gabba gabba, we accept you, we accept you, one of us. (...) Gabba gabba hey, gabba gabba hey!” A dal az együttes *Leave Home* című, második stúdióalbumán (Sire/Philips/Rhino, 1977) jelent meg. A frázis eredetije a *Freaks* című, 1932-ben, a Metro-Goldwyn-Mayer produkciójában, Tod Browning rendezésében, Wallace Ford, Leila Hyams, Olga Baclanova és Roscoe Ates főszereplésével bemutatott horrorfilm egyik jelenetében hangzik el: „Gooble, gobble, we accept her, we accept her, one of us, one of us!”

a SPIONS első lemezéről:²¹ „(...) Red demon comes to power in the deserted sky / The ghost of communism in a rock'n'roll style / I come to annihilate your aggressive young souls/I'm almost thirty and I know about nihilism much more (...)”, amerikai útítársaim nagy öröme – „Yeah! Dig it! That's cool! Awesome!” –, aztán a többi angol nyelvű felvételt. Amikor megszólalt a zene, a velem szemben ülő férfi úgy tett, mintha elálmósodott volna. Összehajtotta és maga mellé, az ülésre tette Népsportját, aztán arcát a fogason függő ballonkabátjával eltakarva alvást színlelt. A hasán összekulcsolt szőrös kezei felett kivillant a bal csuklóján viselt NDK gyártmányú *Ruhla* karóra. Jobb kezének tömpe, rágott körmű kisujján vaskos, fekete onyxköves, arany pecsétgyűrű. A vonatút Ausztrián át zenehallgatással, abszurd beszélgetési kísérletekkel és nevetéssel telt. Az amerikaiaktól kapott rágógumit rágtam, az anyám által becsomagolt sós stanglival és kakaós kockákkal kínáltam őket. Beszéltem nekik a Bécsi Akcionistákról, részletesen ismertette Günter Brus, Otto Mühl, Hermann Nitsch, Peter Weibel és Rudolf Schwarzkogler munkásságát. A művészet és a transzgresszió politikája. Destrukció és erőszak. Fluxus, happening, performance art, body art stb. A művészet, vallás, rituálé és valóság kapcsolata. Javasoltam, hogy olvassák el Peter Weibel és Valie Export *Bildkompendium Wiener Aktionismus und Film*²² című könyvét, abból minden lényegest megtudnak a bécsi akcionistákról. A csoporthoz tartozó Valie Export az akcionizmus kontextusában használta a videó-művészetet, megalkotva a feminista akcióművészet punkesztétikájú iskoláját. *Women's Art* című, 1972-es kiáltványában a szürrealizmus, kinetika, tasizmus, happening, informel és más kortárs irányzatokban aktív nők történetét vizsgálta, megtalálva a feminin tárgyasítás nyomait a fallocentrikus világban. A férfi akcionisták gyors, pörgős montázs-filmjeivel ellentétben az ő videó-művei lassúak, meditatív jellegűek, a női testet belülről tépő erőszakra fókuszálnak. A *Mann & Frau & Animal* című, 1970-73-ban készített videó-művében meztelenül fekszik a fürdőkádban. A kamera lassan vizsgálja a fém vízszabályozókat és a zuhanyrózsa kigyóként tekergő fémcsövét. A víz csobogva csordogál. Egy ponton a művésznő maszturbálni kezd. Az orgazmushoz közeledve sóhajai, nyögései, sikolyai állathangokká válva keverednek a láthatatlan férfi kukkoló hörgésével, miközben a vagina elsötétül, nyálka és vér borítja. A kéjben vonagló meztelen női test vadállat testévé transzformálódik. A kép a vagina fotójává merevül, amelyre véres kéz vért csepegtet. Kommentár a női szexualitás kulturális civilizációjára, ennél fogva a női reprezentáció konstrukciójára. Nem igaz, hogy

a kasztráció témájával sokszor és szenvedélyesen foglalkozó Rudolf Schwarzkogler azért halt meg, mert egy performansz során leszeletelte a péniszét. 1969. június 20-án véletlenül kizuhant az ablakából és halálra zúzta magát a kövezeten. Günter Brus 1968 júniusában bebörtönözték, mert nyilvánosan maszturbált Bécsben, vizeletét itta, testét saját ürülékével kente be, miközben az osztrák himnusz énekelte, végül hányt. „That's disgusting!”, kiáltották az amerikaiak. Kiderült, hogy nem is halottak a body art mesteréről, az amerikai Chris Burdenről. Ulay és Marina Abramović az élet és a művészet határait leromboló tevékenysége is ismeretlen volt előttük. Marcel Duchamp-ról hallottak ugyan, de csak a piszoárját ismerték. „Clever motherfucker!”, kiáltotta Kevin és kinyitott egy Budweiser sörösdobozt, „Didn't like no work!”. Igaza volt. Andy Warholról a paradicsomleves-konzervek jutottak eszükbe, és az, hogy nagyon ért a pénzhez. Számukra a modernizmus nagyjából Picassóval és Dalíval befejeződött. Warholt nem igazán tudták az irányzathoz kapcsolni, nem művésznek, hanem valamiféle nagyon eszes, nagyon rafinált szélhámosnak vélték. A punk és a modernista művészet szerves kapcsolatát sem tudtam számukra érzékelteni, nem csupán a nyelvi korlátok miatt. A wisconsini Állami Egyetemen nem oktatták túlságosan mélyrehatóan a kortárs művészetet abban az időben. Az osztrák-német határon komoly probléma adódott. Nyugatnémet vízumom csak másnap, 1979. május 16-tól volt érvényes, és addig még több mint 6 óra volt hátra. A szigorú német határőr le akart szállítani a vonatról. A kollégáját is odahívta, hogy segítsen, ha ellenállok. Miközben a bőröndjeimet szedtem le a csomagtartóból, amerikai útítársaim a védelmemre keltek. A lányok angolul kiabáltak, csókokat dobáltak a porkoláboknak. Az egyik srác, az Indiana államban („Ahol olyan csend van, hogy halod a kukorica növést”) a két háború között letelepedett, sertésenyésztésből élő sváb családból származó Carl jól beszélt németül. Menekültnek, a kommunizmus áldozatának mondva engem sikerült jobb belátásra bírnia a határőrt, aki fejét csóválva lemondóan legyintett, valamiféle farkasmosolyt produkálva visszaadta az útlevelemet és vakkantva valamit a kiadós bunyóban reménykedő kollégájának, vele együtt elment. „Born to be wild...”, énekeltek tapsolva az amerikaiak, miközben Bruce és Kevin segítettek visszarakni nehéz bőröndjeimet a csomagtartóra. Az istenek már abban az időben is oltalmaztak. Babilon nem árthat nekem. Saját démonjaimon kívül voltaképpen senkitől és semmitől sem kell félnem.

Reggel érkezünk Párizsba. Bár két nappal korábban megbeszéltük, a SPIONS frontembere nem várt a pályaudvaron. Elbúcsúztam az amerikai diákoktól. Segítettek leemelni csomagjaimat a vasúti kocsiból, beírták otthoni elérhetőségüket naplófüzetembe, megöleltek, sok szerencsét kívántak. Alyson Green megajándékozott egy piros fonálon függő tibeti csont-amulettel, amelyet azóta is őrzök. Néztem, ahogy eltűnnek a peronon nyüzsgő tömegben, aztán beleszagoltam a levegőbe. Az ismerős illatok: vaníliás sütemény, finom parfümök, pacsirták könynyeiben pácolt fülemüle-nyelvek, un petit fromage s'il vous plaît, ánizs és jázmin, arany, ezüst, drágakövek, szerelem, művészet, hasis, ópium és bárányleheletnyi vér. Home, sweet home.

A pályaudvar előcsarnokából felhívtam a SPIONS frontemberét. A tizedik csengetésre vette fel a kagylót. Nem mentegetőzött, nem kért elnézést, amiért ígérete ellenére nem várt a pályaudvaron, csak megadta a lakcímét. Kollaborációnk történetében ez volt az első alkalom, hogy nem teljesítette ígéretét. Már nem az az ember volt, akivel egy évvel korábban Párizsba érkeztem. Az előcsarnok egyik mosdójában lemostam arcomról a legvidámabb barakk maradék bűzét, és a *Run by R.U.N.* performanszaim²³ során viselt szögletesre szabott vállú, fényes fekete kínai öltönyömről (elrepült feleségem, Orsós Györgyi búcsúajándéka) cseréltem a minden feltűnés elkerülése végett az elindulás előtt magamra öltött bolsevista álruhámra, a Május 1. Ruhagyár szocialista embertípusra szabott, sötétkék termékét. Bőröndjeimet cipelve elindultam taxit keresni a pályaudvar előtti sugárút eszelős forgatagában.

Folytatása következik.

21 SPIONS: *Russian Way of Life/Total Czechoslovakia* (single, Paris, Barclay, 1979)
22 NSZK, Frankfurt, Kohlkunstverlag, 1970

23 I. Najmányi László: *SPIONS, Ötvenharmadik fejezet: Végzetes szerelem, Khmer Rouge, Run by R.U.N.*